

Nr 254.

Av herrar Svensson i Ljungskile och Larsson i Stockholm, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till understöd åt anstalter och föreningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningar.

I bilaga till statsverkspropositionen, åttonde huvudtiteln, föreslår statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet under punkt 312 för understöd åt anstalter och föreningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningar, ett anslag för nästa budgetår av 480 500 kronor. Detta innebär en höjning av anslaget i jämförelse med nu löpande budgetår med 40 500 kronor. Såsom framgår av propositionen har kungl. skolöverstyrelsen föreslagit en betydligt större höjning av anslaget, och goda skäl kunna enligt vår mening åberopas härför. Sålunda var anslaget till föreläsningar i anslutning till lokalt organiserat studiearbete slut redan i januari månad 1948 för då löpande budgetår, och för innevarande budgetår meddelade vederbörande centralbyrå redan i december månad till anslutna studieförbund, att tillgängliga medel för ytterligare föreläsningar saknas. Trots detta skall här med hänsyn till det ekonomiska läget intet krav på anslagshöjning framföras. Däremot torde den organisatoriska form, som nu användes för anslagets fördelning till populärvetenskapliga föreläsningar, böra tagas under omprövning.

Ända sedan anslag för detta ändamål första gången beviljades har ABF handhaft all föreläsningsverksamhet, som varit ansluten till lokalt organiserat studiearbete. I Kungl. Maj:ts kungörelse nr 508/47 föreskrives, att det skall finnas särskilda av skolöverstyrelsen antagna centralbyråer, vilka åtnjuta bidrag av statsmedel för sina organisations- och administrationskostnader. ABF:s centralbyrå är sålunda godkänd föreläsningsförmedling för föreläsningar i anslutning till lokalt organiserat studiearbete och uppbär för detta ett särskilt administrationsbidrag av 26 000 kronor. Centralbyrån är skyldig att förmedla föreläsningar till samtliga av skolöverstyrelsen godkända studieförbund.

Utan att på något sätt vilja förringa värdet av de insatser, som ABF gjort på detta område, måste vi dock sätta i fråga om det i längden kan vara en från principiell synpunkt hållbar anordning, att ett av bildningsförbunden har hand om anslagsmedlen även för de andra förbundens räkning. Ett förbund i denna ställning blir enligt kungörelsen nr 508/47 rådgivare åt sig själv och i viss mån övervakare av sig själv.

Omfattningen av de olika studieförbundens verksamhet kan åskådliggöras med några sifferuppgifter från de två sista åren. Under arbetsåret 1946/47 förmedlade centralbyrån 626 föreläsningsskurser med sammanlagt 4 602 föreläsningar. Av dessa var ABF ensam arrangör av 4 056. IOGT hade anordnat eller varit medarrangör av 181, NTO av 114, SLS av 125, TBV av 92 och JUF av 34 föreläsningar. Under budgetåret 1947/48 förmedlades 557 föreläsningsskurser med sammanlagt 3 876 föreläsningar. Av dessa var ABF arrangör av 2 876, IOGT av 207, NTO av 143, SLS av 117, TBV av 101, JUF av 72, folkuniversitetet av 271, SMF av 19 och FS av 6.

Då såsom tidigare nämnts anslaget varit förbrukat redan under budgetårets första sex månader, är det ofrånkomligt, att fördelningen av anslagsmedlen emellan olika studieförbund blir ojämn och beroende av tillfälliga omständigheter, såsom kursernas förläggning under olika tider av året etc. En viss preliminär fördelning av ett års anslagsmedel på olika studieförbund synes därför nödvändig, om dessa skola kunna på lämpligaste sätt planlägga sin verksamhet utöver hela verksamhetsåret.

Genom 1947 års riksdagsbeslut inrättades en folkbildningsrotel inom kungl. skolöverstyrelsen. Understöden till den övriga populärvetenskapliga föreläsningssverksamheten fördelas genom detta organ. Detsamma gäller studieförbundens organisationsanslag, de särskilda anslagen till studieförbundens studiehem, till bildningspropagandan på landsbygden, till studiecirkelbiblioteken inom studieförbunden. Fördelningen av studiecirkelanslaget, som är förslagsanslag, sker genom studieförbunden själva, men med skolöverstyrelsens godkännande innan slutanslag utbetalas.

Det mest konsekventa och från principiell synpunkt riktigaste synes under dessa förhållanden vara, att även anslaget till föreläsningar i anslutning till lokalt organiserat studiearbete fördelas genom skolöverstyrelsen. Därigenom bliva de olika studieförbunden principiellt och praktiskt sidoordnade och likställda. På längre sikt torde detta giva den bästa förutsättningen för ett friktionsfritt samarbete emellan studieförbunden och en obehindrad tillväxt av vår mångskiftande fria folkbildningsverksamhet.

Med hänvisning till det ovan framförda hemställas,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära, att understödet till de populärvetenskapliga föreläsningar, som anordnas i anslutning till lokalt organiserat studiearbete, skall fördelas direkt till de olika studieförbunden av kungl. skolöverstyrelsen.

Stockholm den 23 januari 1949.

Wald. Svensson.

Yngve Larsson.